

Almanya'nın önde gelen göç uzmanlarından Prof. Klaus J. Bade: Göçmen haklarında ger

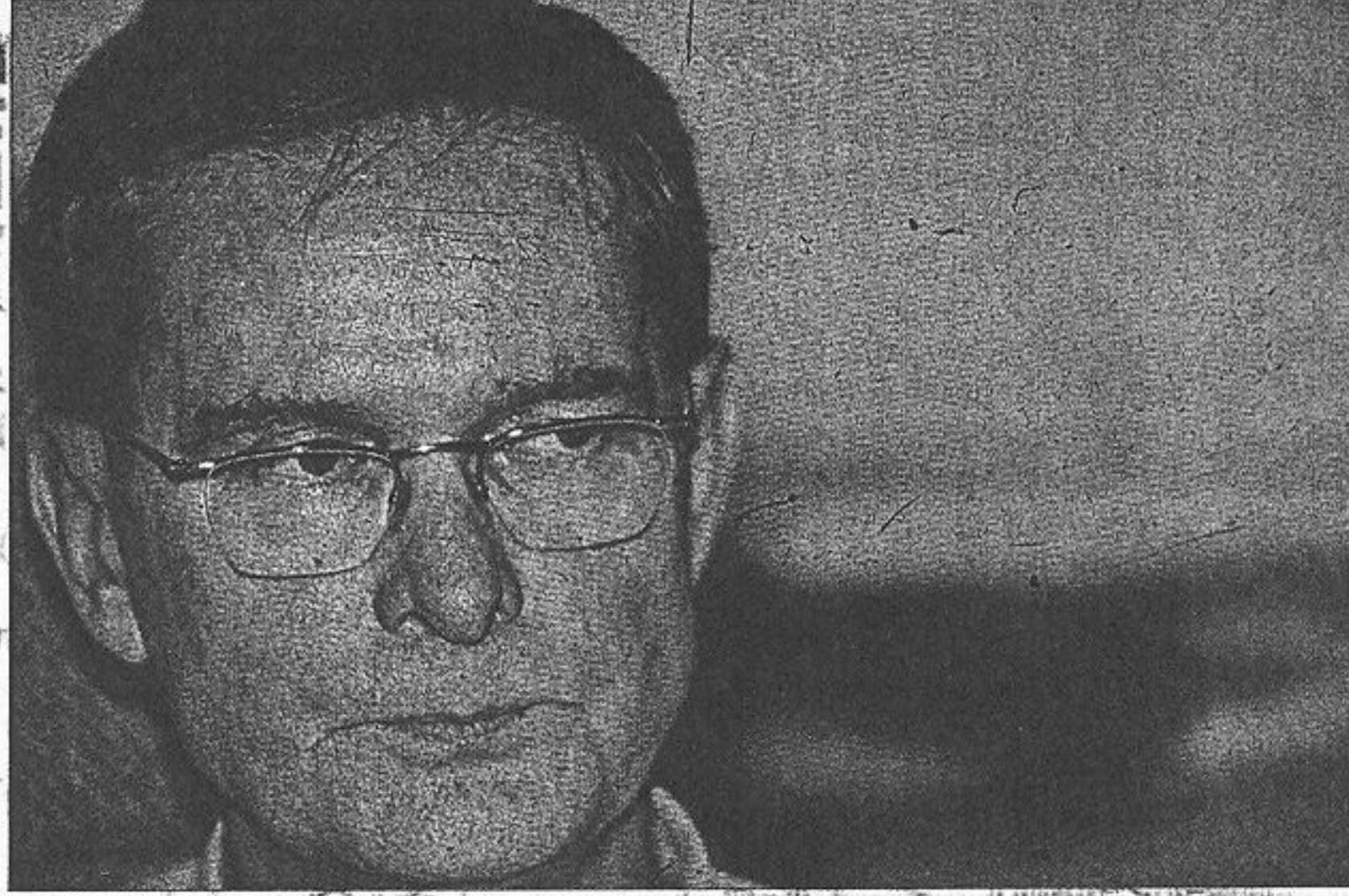
SEBAHATTİN ÇELEBİ/İSMAİL KUL

Avrupa'da 3 milyona yakın vatandaşımız yaşıyor, bu sayının yaklaşık 2 milyon kadarı ise sadece Almanya'da. Ancak, bu vatandaşlarımız, uzakta oldukları için Türkiye'deki vatandaşlık haklarından yeterince istifade edemedikleri gibi, buldukları ülkenin vatandaşlarına sağladığı haklardan da yararlanmıyorlar. Son yıllarda bu konu, siyasetçilerimizin gündeminde önemli bir yer işgal ediyor. Örneğin, Meclis, geçtiğimiz seçimler öncesinde bir kanun çıkararak yurtdışındaki vatandaşlarımızın buldukları yerden Türkiye'deki seçimlere katılmalarını sağlayacak kanun çıkardı. Ancak bu kanunun yürürlüğe girmesi için altyapı çalışmaları henüz tamamlanmadı. Ayrıca kanunlarda yapılan değişikliklerle, başka ülkenin vatandaşlığına geçmek isteyenlerin Türk vatandaşlığından çıkmaları halinde dahi bazı haklarını kaybetmemesini öngören çeşitli düzenlemeler yapıyor.

İşte, Almanya'nın önde gelen göç uzmanlarından Prof. Dr. Klaus J. Bade ile Almanya'daki Türk varlığını ve sorunlarını konuştuk. Bade, Almanya'nın tarih itibarıyla birçok göç hadisesi yaşadığını ve buraya gelen yabancıların mutlaka cifte vatandaşlık hakkından yararlandırılması gerektiği görüşünde. Bade, ayrıca serbest dolaşımın temin edilebilmesi gerektiğini belirtiyor ve "Türkler burada en büyük 'misafir işçi' grubunu oluştururken ne serbest dolaşım hakları var ne de yerel seçim hakları" diyor.

- *Önümüzdeki yıllarda, "hareket eden" insanın meydana getirdiği göç olgusu dünyada hangi önem derecesine sahip olacak?*

Bu hususta birkaç şeyi söylemek lazım. İnsanın tarihi gelişim çizgisi, iskan eden insandan hareket eden, mobil insana doğru bir seyir gösteriyor demek, meseleyi herhalde basite indirgemek olur. İnsanlar başlangıçta, yani eski çağlarda da sürekli olarak yer değiştiren bir hayat biçimine sahiptiler. Yeni Çağ'ın başlarında, yani 17. ve 18. yüzyıllarda ve kısmen Ortaçağ dünyasında da insanlar göç unsurunun günümüze nazaran daha büyük bir yer işgal ettiği bir hayat yaşıyorlardı. Papazlar dahi, bölgelerine ulaşmak

için sürekli yer değiştirmek zorundaydı.

AFRİKA'DAN GÖÇLERE AVRUPA KAPALI

- *Günümüzde ve gelecekte kitlesel göç olgusu hangi katarlar için birincil derecede söz konusudur? Afrika kıtasındaki siyahilerin göç potansiyelini nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Bu sorunu ettiginiz yerlerin göç potansiyeli çok büyük. Hem nüfus Avrupa'ya nazaran çok daha genç ve hem de daha hızlı büyüyor. Avrupa'da, nüfusu uzun vadede sayısal olarak azalan topluluklar var. Eğer son on yıllardaki göçler olmasaydı Alman nüfusu da bugün çok daha büyük olurdu. Ancak Afrika'nın göç potansiyeli konusunda bu potansiyelin büyük boyutlarda Avrupa'ya gelebileceğine yönelik senaryolar tartışma götürür türden. Avrupa şimdiki haliyle sınırlarını çoktan güvenceye almış, kapatmış durumda. Bugün İspanya'ya, İtalya'ya illegal göçler oluyor. Bunun dışında mevcut durum çerçevesinde Afrika'dan Avrupa'ya kitlesel göçlerin meydana gelebileceğine pek ihtimal vermiyorum. Ayrıca bu tür korku senaryoları, göç vakasına karşı, tavırları olumsuz etkiliyor. Bir tarafta azalan, diğer tarafta da artan dünya nüfusunun kesişeceği ve birbirini etkileyeceği yönünde düşünceler var. Ama siyasi gerçek fiilen şöyle: Avrupa bugün bir birlik gerçekleştirmiş ve sınırlarını tamamen ukamış durumda. Av-

rupa sadece burada yaşayan yabancı uyrukluların aile fertlerinin ve Almanya özetinde olduğu gibi Doğu Avrupa ülkelerinde de Alman asıllıların gelmesine müsaade ediyor.

- *Göç olayının Almanya özelindeki yansımalarına gelmek istiyoruz. Almanya bu hususta geçmişte nasıl bir tecrübeye sahip?*

Alman tarihinde çok geniş boyutlarda ve her çeşit göç tecrübesi yaşandı. Bunları sıralayacak olursak, dışarıya giden göçler, buraya gelen göçler, ülkeden geçen transit göçler, Almanlar'ın yabancı ülkelere yaptığı iş göçleri, yabancıların Almanya'ya yaptığı iş göçleri, II. Dünya Savaşı döneminde Almanlar'ın kitlesel olarak kovulmaları... Kısaca Alman tarihinde her türlü göç ve çoğunluk-azınlık karşılaşması görülmüştür. Buna azınlıkların dışlanması da dahildir. Burada akla hemen Yahudiler'in katledilmeleri gelebilir. Almanya göç konusunda her türlü tecrübeye sahiptir.

- *Almanya'da göçmenlerin topluma entegrasyonunda büyük problemler yaşıyor. Bu problemlerin kolayca aşılabilmesi için önerebileceğimiz teklifler nelerdir?*

Önümüzdeki yıllarda göçler ve göçmenlerin topluma entegrasyonu hakkında durumu açıklığa kavuşturmalıyız. Öyle bir durumda bulunuyoruz ki, ben bunu 80'li yıllarda defansif inkarcılık kavramı (defensive Erkenntnisverweigerung) ile tasvir etmiştim. O zamanlar göç olgusu inkar edil-

i kaldık

"Bizim acilen burada yaşayan yabancı uyruklu göçmenlere Alman vatandaşlığına geçmede kolaylık sağlamamız lazım. Bunun yanısıra, uzun zamandır burada yaşayan ancak Alman vatandaşlığına geçmede tereddüt geçiren insanlar açısından çifte vatandaşlık konusunda da hoşgörülü davranmamız lazım diye düşünüyorum."

geçmede tereddüt geçiren insanlar açısından çifte vatandaşlık konusunda da hoşgörülü davranmamız lazım diye düşünüyorum. Bu insanlarda iki bağlılık, iki kimlik gelişmiş durumda. Bu insanları bu iki kimlikten birini tercih etme noktasına getirmek yanlış olur. Ben bu durumu üniversitedeki yabancı uyruklu öğrencilerimde de görüyorum. Bunlar "Ben hem Alman'ım hem de Türk'üm, hem Alman'ım hem de Portekizli'yim" diyorlar. Bu insanları neden sadece Alman olmaya zorlayalım?

-Almanya günümüzün ve geleceğin göç potansiyeline ne derecede hazırlık?

Bazıları Almanya bir göçmen ülkesidir derken, bazıları da bunun aksini söyleyebiliyor. Bence bu her iki yaklaşım da yanlıştır. Eğer biz sadece rakamlar bazında meseleye eğilir ve sadece niceliksel argümanlar kullanırsak, Almanya tabii ki bir göçmen ülkesidir diyebiliriz. Bu meselenin formülü şöyle: Eğer bir ülkeye giren göçmenlerin sayısı ülkeyi terk eden göçmenlerin sayısını aşıyorsa o ülke bir göçmen ülkesidir. Ancak niteliksel olarak durum çok farklı. Niteliksel olarak bir ülke eğer kendini bir göçmen ülkesi olarak görüyorsa, göçmen almak istiyorsa, bunu kanunlarla düzenliyorsa o zaman göçmen ülkesidir. Almanya ise biraz kararsız ve şaşkın olarak bu iki kutbun ortasında bulunuyor. Almanya bir taraftan pragmatik bir politika ile mevcut durumu ve gelişmeleri düzenlerken diğer taraftan da Almanya'nın bir göçmen ülkesi olmadığı yolundaki tezinde ısrar ediyor. Hakikat bu iki kutbun ortasında bulunuyor. Bu ülke on yıllardır çok karmaşık ve kompleks bir göç olgusu ile karşı karşıya bulunuyor. Bu duruma, göçmen politikası yerine yabancılar politikası ile karşılık vermek istiyor. Bu bir hata. Almanya'nın, bu tanımlamalardan sonra, yeni tip bir göçmen ülkesi olduğunu veya modern bir göçmen ülkesi özelliği taşıdığını söyleyebiliriz.

-Yabancı düşmanlığının çeşitli ekonomik siyasi krizlerden kaynaklandığı söylenebilir mi?

90'lı yılların başındaki yabancı düşmanlığı veya yabancı korkusu bugünkü sorunlarımızdan çok farklı. O dönemde ekonomik kriz vardı, nispeten büyük oranda işsizlik vardı. Ayrıca çok büyük sayılarda göçmen girdisi vardı. Bu göç akışına karşı siyasiler yasalarla cevap vermede zorlanıyordu. Bu iki durum, yani vatandaşları kuşku ve politikacılarıdaki çaresizlik bir araya gelince, o çirkin olaylar için zemin müsait bir hale gelmiş oldu. Yabancı korkusu ve yabancı düşmanlığının arkasında, insanların kendi ekonomik durumlarına, kendi sosyal durumlarına ilişkin kaygıları ve kültürel kimliklerine ilişkin kaygıları bir rol oynuyor. Ancak ben kültürel kimliklerden

bahsedilenlerin aslında bununla neyi kastetdiklerini bildiklerini zannetmiyorum. Son yıllarda yabancı düşmanlığı önemli bir ölçüde azaldı.

ÇİFTE VATANDAŞLIK İMKANI SAĞLANMALI

Halter Dağ
Serbest dolaşım hakkında neler düşünüyorsunuz. Serbest dolaşımı mı, yoksa vatandaşlığına geçişi mi tasavvur edersiniz?

Türkiye AB'de bulunmadığı için bu zor bir mesele. Kanaatime göre ya Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişini hızlandırmalıyız, ya da Türkiye'den gelen insanların burada kabul edilemez bir şekilde "misafir işçi" topluluklarına, AB üyesi ülkelere vatandaşlarına kıyasla dezavantaj içinde yaşamalarını önlemek için ara çözümler bulmalıyız. Ya da her ikisi de birlikte görülmeli. Türkler burada en büyük "misafir işçi" topluluğunu oluştururken ne serbest dolaşım hakları var ne de yerel seçim hakları var. Türkiye'nin AB ile olan ilişkileri burada yaşayan Türk vatandaşlarına serbest dolaşım hakkını kazandırabilecek bir şekilde düzenlenmeli. Burada yerel seçim hakkı da tanınmalı. Bunun da ötesinde daha önce belirttiğim gibi, eski misafir işçi statüsündeki insanların nesillerine ve burada uzun bir zamandır yaşayan, mesela 10-15 seneden beri yaşayanlara otomatikman çifte vatandaşlık hakkı verilmeli.

Klaus J. Bade kimdir?

Dr. Klaus J. Bade (1944) Ostbrück Üniversitesi'nde Yakın Tarih Profesörü ve aynı üniversite bünyesinde bulunan "Göç ve Kültürlerarası Yaşamı Araştırma Merkezi" isimli enstitünün de müdürü. Prof. Bade, özellikle sömürgecilik tarihi, nüfus gelişimi ve geçmişte-günümüzde göç olgusu konuları ile ilgileniyor. Göç konusunda Almanya'nın önde gelen uzmanlarından biri. Bade'nin son yıllarda yayınlanan kitapları şunlar: Deutsche im Ausland - Fremde in Deutschland (1992), Das Manifest der 60 (Deutschland und die Einwanderung) (1994), Homo Migrans (1994), Ausländer - Aussiedler (1996), Menschen über Grenzen (1995), Migration - Ethnizität - Konflikt. Tarih, Alman Dili ve Edebiyatı, Siyasal Bilimler dallarında eğitim alan Bade, 1981 yılında yakın tarih profesörü unvanını aldı. Birçok bilimsel derginin çıkarılmasına katkıda bulunan Prof. Bade bir dönem, Türkiye'de öğretim görevliliği yaptı.

GÖÇMEN YASASINA PARTİLER ENGEL

Bizim, yaşamada, mümkün olduğunca ekonomik göç ile sığınmacı göçü ayırt etmemiz gerekir. Almanya'da bu konudaki durum bu şekilde. Eğer Alman Parlamentosu'nda göçmen yasası konusunda oylama partilere göre değil de milletvekillerinin hür iradesine göre yapılıyorsa, bu konuda çoktan bir sonuç alınmış olurdu ve bir göçmen yasası çıkmış olurdu. Çünkü her partide yeterli sayıda böyle bir yasanın gerekliliğine inanan milletvekili var. Fakat bugüne kadar parti çıkarları uğruna bu yasa bir türlü gerçekleştirilemedi.

Bu hususla ilgili olarak birşey daha eklemek istiyorum. Bizim acilen burada yaşayan yabancı uyruklu göçmenlere Alman vatandaşlığına geçmede kolaylık sağlamamız lazım. Bunun yanısıra, uzun zamandır burada yaşayan ancak Alman vatandaşlığına